

*Felülírás**Kelemen Kata kiállítása a Magyar Írószövetség Klubjában*

textilművész, Kelemen Kata kiállításának a címe – rejtély. Ha jól belegondolunk, érteni véljük szándékát. A korábbi kísérleteit – betű- és jelkazamatáinak titkait – azért akarja fölülírni, hogy újabb és újabb rétegek (a régebbit eltakarva, de nem megsemmisítve) kerüljenek a felszínre. És valljanak a szünetlen megújuló én lírai, ugyanakkor a drámát sem megkerülő kitérüléseiről. A friss jelkombinációk szépségüknél – s nem utolsósorban a textil művészi megmunkálásánál – fogva beavatnak minket abba a folyamatba, amely az anyaggal és a belé látott (hímezett, nyomott, festett, applikált) „tartalommal” létélményt közvetít.

És itt nemcsak a textilképeken, szalagokon, tértexteleken, tárgyakon képi valóságában is megjelenő műveltségélményről van szó – a *Bánatkővel van kirakva* (2010), érezhetni, induló élményként a magyar népköltészet (dal) feneketlen kútjából merít –, hanem arról az intenzíven megélt, a pszichikumot is próbák elé állító valóságról, amely a személyt választás elé állítja. Vagy „halad” a korrallal – jóllehet a talmihoz való igazodás inkább nevezhető lealacsonyodásnak –, vagy saját benső törvényeihez igazodik.

Kelemen Kata választott.

Az általa meghallott *csendben* – szimbólumvilága tanúsítja – vannak az igazi robbanások. A hiedelemvilág keresztje azt az utat cipeli, amelynek történései (a bizonyos történeti és lélektani mélységekbe való alámerülések) nemcsak időszakokat határozhatnak meg, ám az egész életpályát. Az út, noha nincs mindig az égnek támasztva a létra, egyetemes (bibliai) jelkép.

Ha a Jelképtárnak csupán egyetlen jelentős motívumát, a csigavonal alakút vesszük – „ilyen a zarándoklélek égi Jeruzsálembé vezető útja a keresztény misztikában” –, már adózhatunk a *Kultúrák találkozása* (2007) című, az ősiségbe is belekóstoló textil falikép összetett szépségének. Ez a színe szerint is *fekete éjszaka* attól megejtő, hogy alapként kiugratja az egymáshoz simuló és a diagonális lépcsőfolyosóval elválasztott – egyediségükben is mesterien megkomponált – „kazettákat”. Amelyeken, ha visszamegyünk az évszázadokba, évezredekbe, hihetetlen kalligrafikus gazdagsággal tűnnek föl a különböző kultúrkörökre jellemző jelek, jelegyüttesek, betűk és betűkészletek.

A textil felületére nyomott jel egyúttal időjelkép is, modernizált barlangrajz. Néme-lyikük az orkhoni türk fejedelmi sírfeliraton (Mongólia, 8. sz. eleje) éppúgy olvasható, mint a Nikolsburgban 1483-ban lejegyzett magyar rovásírás-ábécében vagy a nagyszentmihályi kincslelet 10. számú csészéjén. Nem szólva a kauricsiga pénz (Kína, i. e. 1500 körül) föltehetően más kultúrkörökben – természeti népek? – ugyancsak ismert „beszéd” jeléről. A *Jelenem jelei* (2009) már szabályos, más-más színű, így az érzelemre is kiható négyzetekbe csoportosítja – gyakori a Szent András-kereszt ismétlődése stb. – az artistikusnak tetsző, ám valójában az énföltáró múltidézt szolgáló jelkészletből az egész és félbevágott betűket, kalligrafikus toposzokat.

Ám nem föltétlen szükséges a textilképek, tértextilek – a Kelemen Kata-i érzelm-rács (egyúttal *zártan* is *nyitott* szépségeszmény) – rajzlati bőségeinek minden kockáját megfejteni, hogy közelebb jussunk a textilművész érzelmi architektúrájának titkaihoz. A jelbeszéd írásos üzenetein túl ott a felületi, nemegyszer festői módon kimunkált varázs, amely a „legszemélyesebb” ornamentikát megálmodó anyagtervező mellett a kivitelezőt (saját magát) is dicséri.

Könnyű neki, vélhetnénk, hiszen a tárlat grafikái – mind-mind önálló nóvum – bravúros arányérzékről és rajztudásról árulkodnak. (Avval, hogy a textilművész időlegesen elszakad az anyagtól – a párhuzamos művelés sem ritka –, lírai énje még inkább hangot kap.) A vegyes technikával – festés, applikálás – készült *Kódolt üzenet* (2010) mértana mi más volna, mint konstruktív „létháló”. Ebbe a szigorú szerkezeti rendbe – a négyzet téglalappal és háromszöggel váltakozik –, vagyis a különböző színű, más-más érzelmi intenzitású részegységekbe ülteti be az alkotó organikus énjét: a jelkertet. Díszítő mozzanatnak is tetszhetnék ez a „rajzos” térfoglalás, de nem az. A vallomás belülről jön, csak így tárható föl a kalligráfiában, vagyis annak egy-egy kikristályosodott ábrájában leledző kultúrtörténeti, viselkedéstörténeti adalék. A gyönyörű felület – üzenetértékű jelkombinációval, egymást átjáró kép- és érzelmrétegekkel – arra is példa, hogy a rejtve rejtekezés – paradox – még nyíltabbá teszi az átváltozás fájdalmas szépségét karakterjegyként hordozó arcot.

Aki a *Titkosírás I–II* (2008) és az utánozhatatlan szépségű érzelmi térháló, a *Végtelen történet I–III* (2010–2011) című triptichon, eme nonfiguratív vallomástablók szerkezeti (visszafogott), színdinamikai, a motívumuk mögöttesét is sejtető *aktív* emlékező rétegébe elmélyül – mindez pszichológiai kirándulásnak sem utolsó –, annak könnyen fölfedheti a titkát a *Jel – Képtár* (2008) szürkében is érzéki hommage-szerű tisztelgő láncolata, az *Iniciálé* (2008) szürkén, ám esztétikusan szántott földjének megannyi, színek által is kiemelt jól megkomponált szigete.

Leleményes térosztás – horizontális és vertikális mezők váltakozása – jellemzi a *Jelkép I–IV* (2010) című kompozíciósorozatot. A függélyes (vörös) színcsík (*III.*) és diagonális fekete szalag (*IV.*) egybefüggő „mezőként” nemcsak a körötte kavargó sok kis jelet vigyázza, hanem erősen fegyelmezi a motívumrétegek kiáradását. A nonfiguratív von belüli más-más egyensúlyhelyzet a grafikák szerkezeti építkezésére ugyancsak kihatással van.

Kérdés, hogy az intenzív emlékezésrétegeket, amelyekben a felületi izzás és nemritkán a festmények faktúráját idéző villódzás már-már bölcseleti tartalommal párosul, kell-e elválasztani akkor, amikor különböző technikájú és műfajú alkotásokkal van dolgunk. Aligha. A *Maradjon rejtve* és a *Felülírás* (mindkettő 2010) – eme két ragyogó, vegyes technikájú grafika – nem előszobája az invenciózus textilképeknek, tértextileknek, hanem velük egyenrangú grafika. Azonos súlyú, rácsokkal szabdalts és „rácsok” által föl-szabadított medence.

Ákár a *Jövőm titkait* (2009) nézzük, akár a *Múltam emlékeit* (2009) – szerkezetében más, de kifejezőerőben azonos értékű textilmunkák –, a nyomott, festett, applikált ábrák nem csupán az anyagba ivódtak be (és a bordúrnek is eltérő a szerepe), hanem összegzően *kíváncsi* gondolatunkba is. Ezeknél a *Ponyva* (2006) sűrűbb jelrendszerű, a karcsú, végtelenített szalagok pedig – *Végkifejlet*; *Jelbeszéd* mindkettő 2010) – artiztikusabbak.

Kelemen Kata textilművész szobrászata két ragyogó iparművészeti alkotásban ért a csúcra (*Kő* – 2010; *Tűzkő* – 2010–2011). A hímzett, varrott, applikált anyag (gyapjú object) valósággal át van szellemítve. Nem akármilyen – a többi alkotástól megformálásában is elütő – tértextilje, a *Bánatkővel van kirakva* (2010) magán hordozza mindazt az értéket, ami a textilművész életművének ugyancsak sajátja: az intenzív érzelmi és gondolati kitarulkozást s az esztétikailag is becses önépítés sohasem lankadó erejét.

SZAKOLCZAY LAJOS (1941) irodalomtörténész, művészeti író. Legutóbbi művei: *Párbeszédék és perbeszédék* (2010); *Határtalan* (2011).